

RAPORT PRIVIND EVOLUȚIA NEVOILOR PERSOANELOR CU DEFICIENȚE DE AUZ SAU/ȘI VEDERE ÎN ROMÂNIA

SUMAR EXECUTIV

AUTORI

Ștefan Cibian
Levente Fejes
Ștefania Pică

Editura Institutului de Cercetare Făgăraș

Str. Gheorghe Doja Nr. 23, 505200 Făgăraș, România
www.icf-fri.org | office@icf-fri.org | +40268214014

Raport pregătit pentru Fundația Orange

SUMAR EXECUTIV

La finalul anului 2021, peste 111.600¹ de cetățeni ai României se confruntau cu deficiențe de vedere sau/și auz.

Adoptarea de către Organizația Națiunilor Unite (ONU) a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD) în 2006 a dus la o regândire profundă a cadrului strategic și legislativ din România în ceea ce privește integrarea persoanelor cu dizabilități și abordarea nevoilor acestora. Legea special 448/2006 a fost modificată și completată după ce România a adoptat CDPD în 2007, iar pentru perioada 2022-2027 s-a adoptat o nouă strategie națională.

Strategia Uniunii Europene (UE) privind persoanele cu dizabilități² pune accent pe câteva aspecte centrale pentru îmbunătățirea vieții acestora: respectarea drepturilor; creșterea calității vieții și a unui mod de trai independent, inclusiv creșterea accesului la servicii comunitare de calitate, la angajabilitate și la servicii de protecție socială adecvate; accesibilitate și nediscriminare, inclusiv în ceea ce privește accesul la justiție, protecție socială, sănătate, educație, locuințe adecvate, cultură și artă, agrement, sport și turism.

În 2022 au fost lansate Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027, și Planul operațional privind implementarea acesteia³. Obiectivul general al acestei strategii este să asigure „participarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități, bazată pe libertatea de decizie, în toate domeniile vieții și într-un mediu accesibil și rezilient.”⁴

Strategia identifică nouă arii de acțiune, precum accesibilitate și mobilitate; protecția efectivă a drepturilor persoanelor cu dizabilități; ocupare; protecție socială, inclusiv abilitare/reabilitare; viață independentă și integrare în comunitate, inclusiv accesul la servicii publice; educație; sănătate; participare politică și publică; și implementarea CDPD. Documentul reprezintă un pas semnificativ la nivel strategic, bazându-se pe o evaluare în detaliu a nevoilor persoanelor cu dizabilități, cu accent pe diferențele existente între situația persoanelor cu dizabilități și cea a populației tipice, subliniind importanța tehnologiei în abordarea nevoilor persoanelor cu dizabilități – inclusiv accesul la tehnologii asistive.

Deși există strategii și un cadru de reglementare care țin cont de o parte semnificativă a nevoilor persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz, implementarea acestora reprezintă o provocare de durată.

¹ Ministerul Muncii. Evoluții în domeniul protecției persoanelor cu dizabilități. Trimestrul IV. 2021

² European Commission. Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030. Accesat la: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>.

³ Guvernul României. Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027, 2022, accesată la [https://anpd.gov.ro/strategia2022-2027/download/Strategia%20națională%20privind%20drepturile%20persoanelor%20cu%20dizabilități%20,O%20Românie%20echitabilă",%202022-2027.pdf](https://anpd.gov.ro/strategia2022-2027/download/Strategia%20națională%20privind%20drepturile%20persoanelor%20cu%20dizabilități%20,O%20Românie%20echitabilă)

⁴ Ibid

Situația curentă pe scurt: date, strategii și cadrul de reglementare

Un aspect esențial evidențiat de analiza efectuată în prezentul studiu este disfuncționalitatea ecosistemului de organizații, persoane din grupul țintă, școli, instituții centrale și locale, companii etc.

Acest ecosistem, în ciuda eforturilor depuse de toți actorii, nu reușește să răspundă nevoilor de bază ale persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz.

Intervențiile menite să susțină persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz sunt gândite punctual și rămân, adesea chiar și în cazul organizațiilor și instituțiilor special create pentru susținerea acestui grup țintă, într-o paradigmă care le limitează dezvoltarea. Astfel, este esențial ca, pe lângă intervenții care să vizeze nivelul de ecosistem, să existe o preocupare aparte pentru gândirea strategică și intervențiile cuprinzătoare (holistice). Aceste intervenții este esențial să pornească de la experiența de viață a persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz și să aducă transformări sistemice, care să le permită o viață așa cum o doresc.

Mai mult decât o strategie sectorială, este necesară o regândire a modului în care funcționează societatea românească, în așa fel încât și persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz să aibă certitudinea că își pot atinge potențialul.

Analiză generală

- Persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz sunt adesea marginalizate și excluse social și de la servicii publice esențiale (educație, sănătate, justiție etc.).
- Deciziile care privesc persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz se iau adesea de către terți, fără participarea lor.
- Cadrul legal, deși este generos, este gândit în mare parte pe baza unor nevoi punctuale, fără să analizeze viața persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz într-un mod holistic, ca apoi să contureze un sistem de reglementare integrat.
- În România, un procent relativ scăzut de copii este supus la naștere testelor senzoriale, afectând semnificativ șansele de împlinire a potențialului personal și profesional pentru cei cu deficiențe.
- Accentul sistemului educațional este pus doar pe persoana cu deficiențe, neluând în calcul importanța părinților și însoțitorilor, asistenților sociali etc.
- Deși există puține unități de învățământ pentru persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz și puține unități de învățământ de masă care să integreze astfel de persoane, nici măcar acelea nu beneficiază de o susținere adecvată (financiară, curriculară, de formare a cadrelor didactice etc.) pentru buna desfășurare a procesului educațional.
- Transportul în comun, esențial pentru creșterea autonomiei persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz, este puțin accesibilizat în România.

- Avansul tehnologiei aduce cu sine o serie de dispozitive care pot susține în mod specific activitatea persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz. Totuși, din cauza costurilor, acestea sunt accesibile doar unui număr restrâns de persoane cu deficiențe.
- Există softuri care facilitează o înțelegere mai ușoară a textelor digitale, acestea sunt însă adesea neaccesibile pentru persoanele cu deficiențe de auz și/sau vedere din cauza costurilor sau lipsei dispozitivelor necesare.
- O componentă principală a marginalizării persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz este
- legată de educația din școlile de masă, care nu le oferă persoanelor tipice o educație minimală ca să poată înțelege persoanele cu deficiențe și empatiza cu ele.

Nevoi identificate

- Legislația prevede încadrarea persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz în câmpul muncii, dar angajatorii neglijează facilitățile oferite, preferând adesea să plătească amenzi, decât să se adapteze cerințelor de integrare a acestora.
- Un proces educațional mai bine structurat este necesar pentru ca persoanele cu deficiențe de auz să deprindă limbajul semnelor.
- Accesibilitatea informațiilor este, pentru persoanele cu deficiențe de auz, dependentă de existența interpreților mimico-gestuali, care sunt limitați ca număr.
- Orientarea în spațiu, atât în spațiile publice cât și în cele private, continuă să prezinte provocări aparte pentru persoanele nevăzătoare.
- Regândirea modului în care e abordată susținerea persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz, astfel încât acestea să își poată împlini potențialul la orice vârstă și să se simtă o parte importantă a comunității în care trăiesc;
- Ca acest lucru să se întâmple, este esențial ca persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz să fie în poziții de putere vizavi de deciziile care le afectează viața, fie că vorbim de acțiuni guvernamentale, de finanțare, sau acțiuni implementate de organizații sau firme;
- Accesibilizarea spațiilor publice, a spațiilor private, a locurilor de muncă și a mijloacelor de transport în comun trebuie să devină o practică de bază a tuturor comunităților, instituțiilor, organizațiilor și companiilor;
- Este necesar un proces continuu care să asigure implementarea soluțiilor digitale și a tehnologiilor asistive pe măsură ce acestea avansează;
- Este deosebit de importantă dezvoltarea unor campanii naționale care să ducă la o înțelegere mai bună a nevoilor și provocărilor persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz în rândul populației României;
- Sunt necesare facilități reale pentru angajatori și programe de susținere care să îi ajute să înțeleagă nevoile persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz și cum se poate face integrarea lor în contextul de muncă.
- Organizațiile de sprijin depun un efort semnificativ pentru a face față provocărilor care afectează persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz. Ca să producă un impact mai mare, organizațiile de sprijin pot avea în vedere următoarele:

- Să colaboreze cu alte organizații cu misiune similară și cu organizații terțe care pot susține o transformare a comunităților locale și a societății în general în ceea ce privește înțelegerea și abordarea nevoilor persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz.
- Să prioritizeze și să asigure în mod constant o comunicare directă cu persoanele cu deficiențe de vedere sau/și auz;
- Să susțină persoanele cu deficiențe senzoriale să fie active civic și să genereze proiecte și activități;
- Să evalueze în mod constant nevoile și transformările din comunitatea persoanelor cu deficiențe de vedere sau/și auz,
- Să-și dezvolte capacitatea de a opera cu date și de a lansa analize care să aibă impact asupra politicilor publice, bugetelor publice și finanțatorilor privați.